

KALDALENS OMSORGSPLAN

Skarrild / Karstoft
LANDSBYCENTER

KALDALENS OMSORGSPLAN

Barndommen sku'
gerne være sådan,
at man ikke senere i livet
er nødt til, at søge helbredelse for den.

Derfor har Kaldalen lavet en omsorgsplan. Omsorgsplanen er en handleplan som støtter personalet i, hvad de skal gøre når "dét, der ikke må ske, sker!". Med denne plan vil vi sikre, at det bedste bliver gjort for barnet, som rammes af sorg/adskillelse af én eller anden art.

Formålet med omsorgsplanen er at støtte og vejlede barn / forældre, så barnets situation om muligt kan normaliseres.

1. Indledning	side 3
2. Bedsteforældres død	side 4
3. Skilsmisse / separation	side 5
4. Forældres alvorlige sygdom / død	side 7
5. Søskendes alvorlige sygdom / død	side 9
6. Børnehavebarnets alvorlige sygdom	side 11
7. Børnehavebarnets alvorlige ulykke / død	side 12
8. Personalets død	side 15
9. Bilag	
1. Forældres død	side 18
1.a opslag til yderdør	side 19
2. Søskendes død	side 20
2.a opslag til yderdør	side 21
3. Børnehavebarnets død	side 22
3.a opslag til yderdør	side 23
4. Personalets død	side 24
4.a opslag til yderdør	side 25
5. I tilfælde af ulykke	side 26
5.a førstehjælp	side 26
5.b telefonliste	side 27
10. Forslag til ændringer / nye idéer	
11. Sange	
12. Historier	
13. Digte / noveller	
14. Aktuel litteratur	

1. Indledning

St. St. Blicher skrev for mange år siden:

“Den største sorg udi Verden her,
er dog at skilles fra den, man har kær”

Disse 2 linjer har også gyldighed i dag. Vi fødes alle for senere at skulle dø. Fødsel og død er livets yderpunkter. Et menneskeliv kan ikke gennemleves uden oplevelser af én eller anden form for sorg. Som fx sorg over tabet af en elsket person, kæledyr eller kammerat. Hvis barnet støttes i sin sorg, vil sorgen ikke sætte sig fast som en tung byrde, så livet ej er værd at leve, men blive en del af svære oplevelser, som vil være til at bære.

Når personalet modtager besked / information om indtrufne omstændigheder (radikale ændringer) som vedrører barnets dagligdag, **skal** det noteres i kalenderen, og leder skal informeres.

Der udvælges en primærperson som skal observere (obs.) barnet for at se, om barnets trivsel er truet.

Selv om én bestemt person er udvalgt til at indsamle obs., vil det ikke automatisk fritage resten af personalet for obs. af barnet. Alle er forpligtigede til at obs. og tilbagemelde til primærpersonen.

Beslutninger om ekstra indsats over for barnet vil tage udgangspunkt i de obs., der gøres på barnet i det daglige.

Barnets situation **skal** drøftes på hvert stuemøde så længe det vurderes, at der er behov for ekstra obs. og omsorg.

2. Bedsteforældres død

Når du har modtaget besked om en bedsteforælders død, skal du notere det i kalenderen, så alle kan læse det, når de kommer på arbejde. Lederen skal informeres på arbejdet.

- 2.1 Primærperson vælges og deltager i alle møder. Det er primærpædagogen der skal støtte og vejlede barn og forældre.
- 2.2 Leder og / eller primærperson sørger for at indhente yderligere information fra forældre for at finde ud af, hvor nær barnet stod den afdøde og for at få en indikation af barnets 1. reaktion på meddelelsen om dødsfaldet.
- 2.3 Samtalen med forældre skal bl.a. afdække:
  - hvor meget ved barnet
  - skal barnet med til begravelsen
  - må dødsfaldet omtales i børnehaven blandt kammerater (personale taler med børn om hvad der er sket)
- 2.4 Evt. specielle ønsker fra forældres side om ting vi evt. kan gøre.
- 2.5 Barnet obs. af alle og obs. videregives til primærperson der samler oplysningerne.
- 2.6 Primærpersonen tilsikrer, at barnet får ekstra omsorg og at der tales med barnet omkring bedsteforældrene, døden. Evt. kan man lave emne over det.
- 2.7 Barnet får et fast punkt på stuemødet, hvor man diskuterer den aktuelle situation.
- 2.8 Når og hvis det vurderes, at barnets situation er normaliseret, "inddrages / fjernes" den ekstra omsorg for barnet. Dog skal der stadigvæk i en længere periode være skærpet opmærksomhed omkring barnet, i tilfælde af "tilbagefald".

3. Skilsmisse / separation

Når du modtager besked om skilsmisse enten fra barnet eller forældrene selv, skal du notere det i kalenderen, så alle kan læse det når de kommer på arbejde. Lederen skal informeres hurtigst muligt og tager derefter kontakt til hjemmet for at indhente nødvendig information.

Kommer oplysningerne udefra (sladder), skærpes opmærksomheden på barnet med henblik på oplysninger eller signaler. Der "stikkes en finger i jorden". Når det er konstateret at skilsmisse / separation er en realitet, træder omsorgsplanen i kraft.

Fornemmer vi, at forældrene ikke kan tale sammen om barnet, trods fælles forældremyndighed eller andre indgåede aftaler, må vi være opmærksomme på, at begge forældre modtager relevante oplysninger om barnet.

- 3.1 Ved spontan henvendelse fra en forælder til et personale, tager vedkommende en kort samtale her og nu med forælderen. Der aftales et møde hurtigst muligt – gerne dagen efter.
- 3.2 Primærperson vælges og deltager i alle efterfølgende møder. Det er primærpersonen der skal støtte og vejlede barn og forældre.
- 3.3 I det tilfælde, hvor en forælder ikke henvender sig til personalet, hvor barnet fortæller om det eller personalet kan mærke at barnet har det dårligt, tager leder eller primærperson initiativet til en samtale med forældrene.
- 3.4 Samtalen med forældrene skal afdække følgende:
  - hvor bor barnet og bliver det boende dér?
  - hvem har forældremyndigheden (eller er der fælles forældremyndighed?)
  - hvordan vurderer forældrene barnets situation under skilsmissen?
  - der aftales løbende kontakt / informationer mellem Kaldalen og forældre om barnets ve og vel, og hvordan vi samarbejder om at hjælpe barnet.
  - personalets tavshedspligt oplyses over for forældrene mht. gensidig information.
- 3.5 Personalet informeres ved førstkommande stuemøde, så alle får samme information og spørgsmål kan afdækkes.
- 3.6 Barnet obs. af alle og obs. videregives til primærpersonen der samler oplysningerne.
- 3.7 Primærpersonen tilsikrer, at barnet får ekstra omsorg, og at der bliver talt med barnet omkring det at undvære den ene forælder i dagligdagen.

- 3.8 Barnet **skal** have et fast punkt på stuemødet, hvor man diskuterer den aktuelle situation.
- 3.9 Når og hvis det vurderes, at barnets situation er normaliseret, "inddrages / fjernes" den ekstra omsorg for barnet. Dog skal der stadigvæk i en længere periode være skærpet opmærksomhed omkring barnet, i tilfælde af "tilbagefald".

4. Forældres alvorlige sygdom / død

Når du modtager besked om forældres sygdom eller død, skal du notere det i kalenderen, så alle kan læse det når de kommer på arbejde. Lederen skal informeres hurtigst muligt og tager derefter kontakt til hjemmet for at indhente nødvendig information.

- 4.1 Der indkaldes hurtigst muligt til stuemøde, så alle får samme information omkring det indtrufne.
- 4.2 Primærperson vælges og deltager i alle møder. Det er primærpersonen der skal støtte og vejlede barn og forældre.
- 4.3 Barnet obs. af alle og obs. videregives til primærpersonen der samler oplysningerne.
- 4.4 Primærpersonen tilsikrer, at barnet får ekstra omsorg.
- 4.5 Barnet skal have et fast punkt på stuemødet, hvor man diskuterer den aktuelle situation.
- 4.6 Når og hvis det vurderes, at barnets situation er normaliseret, "inddrages / fjernes" den ekstra omsorg for barnet. Dog skal der stadigvæk i en længere periode være skærpet opmærksomhed omkring barnet, i tilfælde af "tilbagefald".

Såfremt forælderen pludselig dør uden forudgående sygdom (eller dør efter forudgående sygdom), gennemgås nedenstående punkter

- 4.7 Der indkaldes hurtigst muligt til stuemøde, så alle får samme information omkring det indtrufne.
- 4.8 Primærperson vælges og deltager i alle møder. Det er primærperson der skal støtte og vejlede barn og forældre.
- 4.9 Barnet obs. af alle og obs. videregives til primærpersonen der samler oplysningerne. Oplysningerne sættes i mappen, så alle kan holde sig orienteret.
- 4.10 Der tages kontakt til hjemmet for at indhente yderligere information fra forældre, for at få en indikation af barnets reaktion på meddelelsen om dødsfaldet.
- 4.11 Samtalen med forælderen skal bl.a. afdække følgende:
  - Hvor meget ved barnet?
  - Skal barnet med til begravelsen?

- Må personalet tale med børnene om dødsfaldet?
- 4.12 Kaldalen sender blomster til hjemmet for at vise vores medfølelse.
- 4.13 Der sendes brev hjem (**bilag 1**) el. på NemBørn & Aula til samtlige forældre + opslag (**bilag 1a**) på yderdør med oplysning om at vi flager på halv stang.
- 4.14 Barnet obs. af alle, og obs. videregives til primærpersonen, der samler oplysningerne.
- 4.15 Primærpersonen tilsikrer, at barnet får ekstra omsorg og at der tales med barnet omkring dødsfaldet. Evt. kan der laves fælles emne omkring det at miste. Vi læser bøger om emnet for børnene.
- 4.16 Barnet skal have et fast punkt på stuemødet, hvor man diskuterer den aktuelle situation.
- 4.17 Når og hvis det vurderes, at barnets situation er normaliseret, "inddrages / fjernes" den ekstra opmærksomhed for barnet. Dog skal der stadigvæk i en længere periode være skærpet opmærksomhed omkring barnet, i tilfælde af "tilbagefald".
- 4.18 Ledelsen deltager i begravelsen.

5. Søskendes alvorlige sygdom / død

Når du modtager besked om søskendes sygdom eller død, skal du notere det i kalenderen, så alle kan læse det når de kommer på arbejde. Lederen skal informeres hurtigst muligt og tager derefter kontakt til hjemmet for at indhente nødvendig information.

- 5.1 Der indkaldes hurtigst muligt til stuemøde, så alle får samme information omkring det indtrufne.
- 5.2 Primærperson vælges og deltager i alle møder. Det er primærpersonen der skal støtte og vejlede barn og forældre, og sørger for løbende kontakt til hjemmet.
- 5.3 Barnet obs. af alle og obs. videregives til primærpersonen, der samler oplysningerne.
- 5.4 Primærpersonen tilsikrer, at barnet får ekstra omsorg.
- 5.5 Barnet skal have et fast punkt på stuemøde, hvor man diskuterer den aktuelle situation.
- 5.6 Når og hvis det vurderes, at barnets situation er normaliseret, "inddrages / fjernes" den ekstra omsorg for barnet. (dør barnets søskende, gå videre til pkt. 5.10) Dog skal der stadigvæk i en længere periode være skærpet opmærksomhed omkring barnet, i tilfælde af "tilbagefald".

Såfremt søskende dør pludseligt eller uden forudgående sygdom, gennemgås nedenstående punkter.

- 5.7 Der indkaldes hurtigst muligt til personalemøde, så alle får samme information omkring det indtrufne.
- 5.8 Primærperson vælges og deltager i alle møder. Det er primærpersonen der skal støtte og vejlede barn og forældre.
- 5.9 Barnet obs. af alle og obs. videregives til primærpersonen der samler oplysningerne.
- 5.10 Der tages kontakt til hjemmet for at hente yderligere information fra forældre, for at få en indikation af barnets reaktion på meddelelsen om dødsfaldet.

- 5.11 Samtalen med forældre skal bl.a. afdække følgende:
- hvordan er barnets situation / reaktion på det indtrufne?
  - Hvor meget ved barnet?
  - Skal barnet med til begravelsen?
  - Må personalet tale med børnene om dødsfaldet?
- 5.12 kaldalen sender blomster til hjemmet, for at vise vores medfølelse.
- 5.13 Der sendes brev hjem (**bilag 2**) el. på NemBørn & Aula til samtlige forældre + opslag (**bilag 2a**) på yderdør med oplysning om, at vi flager på halv stang.
- 5.14 Barnet skal have et fast punkt på stuemødet, hvor man diskuterer den aktuelle situation.
- 5.15 Når og hvis det vurderes, at barnets situation er normaliseret, "inddrages / fjernes" den ekstra opmærksomhed for barnet. Dog skal der stadigvæk i en længere periode være skærpet opmærksomhed omkring barnet, i tilfælde af "tilbagefald".
- 5.16 Der gives en bårbuket fælles fra Landsbycenteret.
- 5.17 Ledelsen deltager i begravelsen.

6. Børnehavebarnets alvorlige sygdom

Når du modtager besked om et barns alvorlige sygdom, skal du notere det i kalenderen, så alle kan læse det når de kommer på arbejde. Lederen skal informeres hurtigst muligt og tager derefter kontakt til hjemmet for at indhente nødvendig information.

- 6.1 Der indkaldes hurtigst muligt til stuemøde, så alle får samme information omkring det indtrufne. Sorgplanen hentes frem og gennemgås i fællesskab for at finde ud af hvem der gør hvad og hvornår.
- 6.2 Primærperson vælges og deltager i alle møder. Det er primærpersonen der skal støtte og vejlede barn og forældre. Der kan evt. vælges en sekundærperson, som støtter primærpersonen under samtaler m.v.
- 6.3 Nogle børn vil under alvorlige sygdomme som fx kræft, have perioder, hvor de kan være i børnehaven, selvom de ikke er erklæret 100 % raske. Barnet obs. af alle og obs. videregives til primærpersonen der samler oplysningerne og sørger for løbende kontakt til hjemmet.
- 6.4 **Primærpersonens opgave** under barnets alvorlige sygdom er:
  - 6.4.1 At tilsikre, barnet under sygeforløbet får ekstra omsorg i institutionen. Er barnet indlagt på sygehuset (eller hjemme) i længere tid, er det primærpersonens opgave at holde kontakt til barnet i form af besøg, breve, tegninger, fotos o. lign.
  - 6.4.2 At give tilbagemelding til personalegruppen om situationen på sygehuset. Der skal noteres i kalenderen (dagbogen) om situationen.
  - 6.4.3 I samråd med forældrene at finde ud af, hvilke oplysninger der må videregives til de andre børn og øvrige forældre, samt hvilken rolle personalet skal spille i denne situation.
  - 6.4.4 At orientere stuens børn om det syge barns situation.
- 6.5 Barnet skal have fast punkt på stuemødet, hvor man diskuterer den aktuelle situation.
- 6.6 Når og hvis det vurderes, at barnets situation er normaliseret, "inddrages / fjernes" den ekstra omsorg for barnet. Dog skal der stadigvæk i en længere periode være skærpet opmærksomhed omkring barnet, i tilfælde af "tilbagefald".

7. Børnehavebarnets alvorlige ulykke / død

Vi skelner om dødsfaldet sker i institutionen mens ansvaret er overdraget til Kaldalen, eller om dødsfaldet er sket i hjemmet.

Dødsfaldet sker i institutionen

Hvis vi antager, at dødsfaldet sker på legepladsen eller mens en gruppe er ude af huset, er det den person der er hos barnet mens ulykken sker, der så vidt muligt tager med på sygehuset. Resten af børnegruppen skal tilbage til børnehaven.

- 7.1 Stands ulykken og bevar roen.
- 7.2 Sørg for at tilkalde hjælp (tryk 112 og andet personale).
- 7.3 Prøv at holde børnene væk fra ulykkesstedet ved at samle dem i en gruppe og gå væk med dem.
Hvis man er på tur medbringes altid telefon – der ringes til børnehaven om hjælp. Kaldalen (9628 6819) Uglebo (9628 6813)
- 7.4 Kaldalen tager kontakt til forældrene og meddeler, at der er sket en ulykke med deres barn, og at barnet er på vej til sygehuset. Resten af personalegruppen kontaktes og indkaldes. Der skal meddeles om barnet var ved bevidsthed, da man tog af sted med det.
- 7.5 Børnegruppen, som overværede ulykken, samles (isoleres) på en stue for sig selv. Derved undgår man yderligere panik på institutionen. Børnenes forældre kontaktes, så børnene kan komme hjem. Forældrene får oplyst at der er sket en ulykke, som børnene har overværet, og at vi mener, børnene har bedst af at komme hjem nu.
- 7.6 Den resterende børnegruppe får af vide, at der er sket en ulykke, og at X er på vej til sygehuset.
- 7.7 Garderoben holdes fri for børn, så forældre, der afhenter børn, ikke mødes af en flok børn som er opildnet af det skete. En uddannet voksen tager imod forældrene og der informeres om det skete.
- 7.8 Leder holder den nære kontakt til det ulykkesramte barns forældre, for at indhente yderligere informationer om barnets tilstand. Leder el. evt. pædagog tager med i ambulancen.
- 7.9 **Såfremt barnet dør i løbet af dagen**, modtager forældrene denne information, når barnet afhentes:

Vi har i dag været udsat for en ulykke i Kaldalen, hvor X er kommet slemt til skade. Vi beder jer komme straks for at hente jeres barn. Det viser sig, at X ikke stod til at redde, og X er nu død.

Vi beder jer lade jeres barn komme i Kaldalen i morgen, hvor vi vil holde en lille mindehøjtidelighed for X. Der vil dagen igennem være megen tale omkring X og hvad der skete. Derfor mener vi, at det er vigtigt, at jeres barn kommer i Kaldalen i morgen. Alle vil senere få et brev, hvor der står yderligere information ang. begravelse m.v.

7.10 Til de forældre, hvis børn overværede ulykken, gives der denne besked pr. telefon:

*Vi har nu fra X forældre fået af vide, at X ikke stod til at redde, og X er nu død. I morgen kl. 9.00 vil der blive holdt en lille mindehøjtidelighed for X og der vil flages på halv stang. Vi beder jer lade jeres barn komme i Kaldalen i morgen, for at deltage i mindehøjtideligheden. Der vil dagen igennem være megen tale omkring X og hvad der skete. Derfor mener vi, at det er vigtigt, at jeres barn kommer i Kaldalen i morgen. Børnene vil umiddelbart derefter blive samlet i en lille gruppe, hvor vi vil tale sammen om det skete. Vi ser gerne, at I er til stede under samtalen, for at støtte jeres barn, og for bedre at kunne forstå jeres barns reaktion nu og senere. Efter denne "samlingsstund" kan det være nødvendigt, at I tager jeres barn med hjem, da børn ofte har brug for ekstra omsorg fra forældrenes side. Alle vil senere få et brev, hvor der står yderligere information ang. begravelse m.v. **(bilag 3)***

7.10.1. Vi inviterer præsten med

- 7.11 Leder og X primær voksen tager ud til hjemmet samme dag medbringende en buket blomster, hvor der bl.a. skal fortælles, hvad vi agter at foretage os dagen efter. Forældrene til X inviteres med til mindehøjtideligheden, hvis de har overskud til det.
- 7.12 Dagen derpå samles børnene til fælles samling, hvor hændelsesforløbet gennemgås, og hvor der evt. oplæses et lille digt, historie eller lign. samtidig omtales X, hvordan vi oplevede X og hvad der ellers måtte være at sige.
- 7.13 Der tændes et lys (batteridrevet) på X plads og der lægges en buket blomster ved pladsen. Derefter går alle ud for at hejse flag på halv stang. **(bilag 3a)** – nogle forældre ønsker måske at tage deres barn med hjem, men det er vigtigt, at børnene får lov til at blive et par timer i Kaldalen sammen med deres kammerater, fordi der vil blive snakket en del om det hændte.
- 7.14 Der udformes et opslag til yderdøren, efter at der har været kontakt til X forældre ang. hvordan begravelsen skal foregå m.v. **(se bilag 3)**
- 7.15 I den efterfølgende tid sørger børnehaven for, at børnene, så vidt det er muligt, får et godt sorgforløb. Dette kan gøres ved at

- der pyntes med blomster, lys m.v. på X plads (evt. garderobeplads?)
- personalet skriver en dødsannonce (uden at spørge forældrene)
- pladsen står tom et stykke tid
- man kan i fællesskab skrive et brev, lave tegninger osv. til familien og evt. lave et mindealbum med bl.a. billeder fra barnets tid i børnehaven.
- Bårebuket fra børn/voksne i Kaldalen. Evt. med bånd.
- de øvrige børn kan med hjemmets og X families tilladelse deltage i begravelsen
- besøge ulykkesstedet og lægge en buket blomster
- give plads til spontane ritualer (spontane rituelle handlinger kan være af stor hjælp for de berørte børn, ligesom de kan få stor betydning for X familie)
- besøge gravstedet og lægge blomster, evt. fra naturen.

Ingen udtaler sig til journalister

Det er ledelsen der taler med evt. pressefolk.

8. Personalets død

Når du modtager besked om et personales død, skal hele personalet informeres.

Hvis dødsfaldet sker i Kaldalen iværksættes nedenstående:

- 8.1 Stands ulykken og bevar roen
- 8.2 Sørg for at tilkalde hjælp (tryk 112 og andet personale)
- 8.3 Hold børn væk fra det sted, hvor det skete
- 8.4 Saml de børn der har overværet det skete i en gruppe, og gå væk med dem.
- 8.5 Kaldalen tager kontakt til nærmeste pårørende / ægtefælle og meddeler, at der er sket en ulykke med X og at X er på vej til sygehuset.
- 8.6 Børnegruppen, som overværede ulykken, samles (isoleres) på en stue for sig selv. Derved undgår man yderligere panik på institutionen. Børnenes forældre kontaktes, så børnene kan komme hjem. Forældrene får oplyst at der er sket en ulykke, som børnene har overværet, og at vi mener, børnene har bedst af at komme hjem nu.
- 8.7 Den resterende børnegruppe får af vide, at der er sket en ulykke, og at X er på vej til sygehuset. Ligeledes telefoneres der til den resterende forældregruppe, som får information om det skete, og at vi ønsker at børnene skal hjem nu. ligeledes informeres resterende personaler, som ej er på arbejde.
- 8.8 Garderoben holdes fri for børn, så forældre, der afhenter børn, ikke mødes af en flok børn som er opildnet af det skete.
- 8.9 CBL kontaktes.

Når forældre kommer for at afhente deres barn, skal de have besked på:

- om deres barn har overværet dødsfaldet

- at vi samler børn til mindehøjtidelighed i morgen kl. 9.00, hvor der lægges blomster på X plads og tændes stearinlys, og der til sidst i fællesskab flages på halv stang.
- at vi vil samle de børn der overværede dødsfaldet til en fælles snak lige efter mindehøjtideligheden og at forældrene her er velkomne til at overvære både højtideligheden og snakken i gruppen. Der kan være spørgsmål – også fra forældrene.
- at man derefter gerne må tage sit barn med hjem, når tingene er talt igennem.
- at alle børn i Kaldalen vil få brev sendt med hjem på et senere tidspunkt med oplysning om begravelse og hvad der vil ske den dag (Kaldalen holder lukket den dag)

Hvis dødsfaldet sker uden for institutionen (i fritiden) iværksættes nedenstående:

- 8.10 Når du modtager besked om et personales død, skal hele personalet informeres.
- 8.11 Lederen tilkaldes og det personale som møder senere, får besked pr. telefon og bedes møde så hurtigt som muligt.
- 8.12 Et personale får plads i garderoben for at holde den fri for børn, og for at give meddelelsen til de forældre, som møder ind med deres barn.
- 8.13 Forældrene får nu af vide, at der holdes fælles information senere på dagen og at vi forventer, at forældrene holder lav profil, indtil alle er informeret. Der pointeres samtidig, at det er os som personale, der informerer samtlige forældre og børn. Derfor bedes forældrene ikke opildne stemningen hos de forældre / børn, der endnu ikke har fået informationen.
- 8.14 De forældre, som ikke afleverer barn i institution den dag, får informationen pr. telefon.
- 8.15 Senere på dagen holdes der fælles information for børnene, hvor der vil blive holdt en mindehøjtidelighed med blomster på X plads, der tændes lys og der flages på halv stang. **(bilag 4a)**
- 8.16 Leder og et personale tager på besøg i hjemmet efter arbejdstid, medbringende en buket blomster til de efterladte.
- 8.17 Forældre skal have brev med hjem på et senere tidspunkt, hvori der står, at Kaldalen holder lukket på begravelsesdagen og med information om hvad der skal ske. **(bilag 4)**
- 8.18 Hvis begravelsen holdes i stilhed, sendes en blomst / krans fra børnehaven og fra forældrebestyrelsen. Forældre / børn kan evt. skrive sig på en kondolenceseddel og lægge penge i en boks til fælles blomst / pengehilsen til de efterladte.

- 8.19 Dagen derpå leves på lavt blus uden ekstra aktivitet, indtil begravelsen er overstået.
- 8.20 Personalet? Støtter selvfølgelig hinanden.
- 8.21 I den efterfølgende tid sørger børnehaven for, at børnene, så vidt det er muligt, får et godt sorgforløb. Dette kan gøres ved at
- der pyntes med blomster, lys m.v. på X plads (evt. garderobeplads?)
  - pladsen står tom et stykke tid
  - personalet skriver dødsannonce
  - man kan i fællesskab skrive et brev, lave tegninger osv. til familien og evt. lave et mindealbum med bl.a. billeder fra X tid i børnehaven.
  - børnene kan med hjemmets og de efterladtes tilladelse deltage i begravelsen
  - besøge ulykkesstedet og lægge en buket blomster
  - give plads til spontane ritualer (spontane rituelle handlinger kan være af stor hjælp for de berørte børn, ligesom de kan få stor betydning for X familie)
  - besøge gravstedet og lægge blomster, evt. fra naturen

Kaldalen den .....

Kaldalen har i dag fået den sørgelige meddelelse, at X mor / far XX er død.

Det skete i går .....dag på grund af .....Vi har brugt meget tid på at snakke med børnene om det, der er sket, og vil også gøre det i tiden fremover.

Vi vil derfor flage hele dagen på halv stang.

Når en person dør, kan et barn være påvirket i længere tid herefter. Børn reagerer på forskellige måder efter et dødsfald. Fx vil nogle børn ikke snakke om dødsfaldet, men lader som om intet er hændt. Nogle børn græder meget – er rastløse og urolige, andre har svært ved at koncentrere sig og andre igen får fx ondt i maven eller i hovedet. Måske har barnet svært ved at falde i søvn om aftenen. Vi må derfor i fællesskab være opmærksomme på at lytte til børnes signaler.

Med venlig hilsen

Personalet i Kaldalen

Bilag 9.1a
(opslag til yderdør)
Forældres / søskendes død

Meddelelsen her skal forhindre forældre i at blive urolige, når de ser Kaldalen flage på halv stang.

Kaldalen har modtaget den sørgelige meddelelse, at XX er død. Vi vil hermed gøre opmærksom på, at Kaldalen

.....dag den .....

vil vi flage på halv stang,

Personalet
i
Kaldalen

Kaldalen den .....

Kaldalen har i dag fået den sørgelige meddelelse, at XX bror / søster XX er død.

Det skete i går .....dag på grund af .....Vi har brugt meget tid på at snakke med børnene om det, der er sket, og vil også gøre det i tiden fremover.

Vi vil derfor flage hele dagen på halv stang.

Når en person dør, kan et barn være påvirket i længere tid herefter. Børn reagerer på forskellige måder efter et dødsfald. Fx vil nogle børn ikke snakke om dødsfaldet, men lader som om intet er hændt. Nogle børn græder meget – er rastløse og urolige, andre har svært ved at koncentrere sig og andre igen får fx ondt i maven eller i hovedet. Måske har barnet svært ved at falde i søvn om aftenen. Vi må derfor i fællesskab være opmærksomme på at lytte til børnenes signaler.

Med venlig hilsen

Personalet i

Kaldalen

**Meddelelsen her skal forhindre forældre i at blive urolige,
når de ser Kaldalen flage på halv stang.**

**Kaldalen har modtaget den sørgelige meddelelse, at XX
bror / søster XX er død. Vi vil hermed gøre opmærksom på,
at Kaldalen**

.....dag den .....

vil vi flage på halv stang,

Personalet i Kaldalen

Kaldalen den.....

Til alle forældre i kaldalen!

Kaldalen har i dag været ude for en trist begivenhed. Vi har fået den sørgelige meddelelse at XX er død.

Det skete i (ugedag) på grund af (langvarig sygdom – ulykke etc.)

Vi har brugt meget tid på at snakke om det, der er sket, og vil også gøre det i tiden fremover.

XX skal begraves .....dag den ..... kl. ....

Børnehaven ønsker at deltage i begravelsen og holder derfor lukket fra kl. 12.00 (eller hele dagen?) Der vil i Kaldalen blive flaget på halv stang den dag.

De forældre, der ønsker at deltage i begravelsen sammen med deres børn, er velkomne til at deltage. Det er vigtigt for børnene at have en voksen at støtte sig til, så de føler trykthed.

Børnehaven /et bestyrelsesmedlem samler ind til en buket fra børn og forældre. Vi gør opmærksom på, at det er frivilligt om man vil deltage. For de forældre, der ønsker at deltage i indsamlingen, kan man henvende sig til personalet medbringende kr..... Der vil blive afleveret en kondolence-liste sammen med blomsterne.

Når en person dør, kan et barn være påvirket i længere tid herefter. Børn reagerer på forskellige måder efter et dødsfald. Fx vil nogle børn ikke snakke om dødsfaldet, men lader som om intet er hændt. Nogle børn græder meget – er rastløse og urolige, andre har svært ved at koncentrere sig og andre igen får fx ondt i maven eller i hovedet. Måske har barnet svært ved at falde i søvn om aftenen.

Vi må derfor i fællesskab være opmærksomme på at lytte til børnenes signaler.

Personalet i Kaldalen

**På grund af XX begravelse
gør vi hermed opmærksom på, at Kaldalen**

.....dag den .....

**holder lukket hele dagen
(eller lukker kl. 12.00)**

og at vi flager på halv stang.

**Personalet
i
Kaldalen**

Kaldalen den .....

Til alle forældre i Kaldalen!

Kaldalen har .....dag fået den sørgelige meddelelse, at XX er død.

XX skal begraves .....dag den .....kl. ....

Børnehavens personale ønsker at deltage i begravelsen og holder derfor lukket fra kl. 12.00 (eller hele dagen?) Der vil i Kaldalen blive flaget på halv stang den dag.

De forældre, der ønsker at deltage i begravelsen sammen med deres børn, er velkomne til at deltage. Det er vigtigt for børnene at have en voksen at støtte sig til, så de føler tryghed.

Børnehaven /et bestyrelsesmedlem samler ind til en fælles blomst / pengehil- sen fra børn og forældre. Vi gør opmærksom på, at det er frivilligt om man vil deltage. For de forældre, der ønsker at deltage i indsamlingen, kan man hen- vende sig til personalet medbringende kr. .... Der vil blive afleveret en kon- dolence-liste til de efterladte.

Når en person dør, kan et barn være påvirket i længere tid herefter. Børn rea- gerer på forskellige måder efter et dødsfald. Fx vil nogle børn ikke snakke om dødsfaldet, men lader som om intet er hændt. Nogle børn græder meget – er rastløse og urolige, andre har svært ved at koncentrere sig og andre igen får fx ondt i maven eller i hovedet. Måske har barnet svært ved at falde i søvn om af- tenen.

Vi må derfor i fællesskab være opmærksomme på at lytte til børnenes signaler.

Personalet i Kaldalen

På grund af XX begravelse
gør vi hermed opmærksom på, at Kaldalen

.....dag den .....

holder lukket hele dagen
(eller lukker kl. 12.00)

og at vi flager på halv stang.

Personalet
I
Kaldalen

I tilfælde af ulykke

- Stands ulykken (se underpunkterne 1 til 8)
- Undersøg hvor alvorlig ulykken er.
- Tilkald **HJÆLP – LÆGE el. AMBULANCE 1-1-2**
- Bevar roen og overblikket og tilkald en anden medarbejder til at tage sig af de resterende børn.
- Husk at pejle ambulancen
- Ring til forældrene og bed dem om at komme eller informere dem.
- I tilfælde af at forældrene er for lang tid om at nå frem, tager medarbejderen med ambulancen.
- Ring til direkte vidners forældre, og forklar dem situationen – fortæl dem, at der evt. vil komme en reaktion fra barnet som forældrene bedes lytte til
- Efter evaluering med de pårørendes forældre.

Førstehjælp for børn!

Bilag 9.5a

- 1. Stands ulykken**
- 2. Bevidsthed: Tal – rusk**
- 3. Frie luftveje; hovedet bøjes let bagover**
- 4. Vejrtrækning: Se-føl-lyt**
- 5. To indblæsninger**
- 6. Kontrol af livstegn: Vejrtrækning - hoste - bevægelse**
- 7. Hjertemassage – tryksted: Børn; 5 tryk – 1 blæs i 1 min.**
- 8. Alarmér: 1-1-2**
- 9. Hjertemassage – fortsæt**

Telefonliste

Bilag 9.5b

Lægehuset i Kibæk	97 19 16 11
Lægerne i Sdr. Felding	97 19 84 44
Lægerne i Brande	97 18 01 44
LÆGEVAGTEN	70 11 31 31
Alarmcentralen	1-1-2

Telefonnummer til forældrene findes på NemBørn eller Aula.

- HUSK at have CPR.NR. klar når der ringes.
- Adressen til Kaldalen og Uglebo:

**Kaldalen
Skolevejen 4-6
Skarrild
6933 Kibæk
Tlf.: 96 28 68 18**

**Børnehaven Mobil-nr.: 29 44 73 52
Uglebo Mobil-nr.: 29 44 72 66**

Til at standse ulykken skal der i hvert hus ligge følgende materialer: et tæppe, klude, forbindingsmateriale, Falckkasse.

10. Forslag til ændringer / nye idéer

11. Sange

12. Historier

13. Digte / noveller

14. Aktuel Litteratur

Brandt Aage

"Hvor går man hen når man går bort"

Engelhardt Susanne og Birte

"Mor er en engel"

Dyregrov Atle

"Sorg hos børn, en håndbog for voksne"

Dansk Psykologisk Forlag

Bøge, Per m.fl.

"OmSorg handleplan"

Kræftens Bekæmpelse

Davidson Nielsen Marianne og Leick Nini

"Den nødvendige smerte- om sorg, sorgterapi og kriseintervention"

Munksgaard

Jacobsen Anne

"Børn og Sorg" - Hans Reitzels Forlag

O'Toole Donna

"Marvi Myrebjørn fatter håb" - Ørnens Forlag

O'Toole Donna

"Om børns tab og sorg" - Ørnens Forlag

Pjecer

"At arbejde med syge børn"

Kræftens Bekæmpelse

"Hvad fejler du, far"

Kræftens Bekæmpelse

"Kræft og sorg"

Kræftens Bekæmpelse

"Når forældre dør"

Kræftens Bekæmpelse

Mikkelsen, Henrik Højer

"Børn og unge dør også" - Borgen